

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Riina Tamm

ISADE HINNANGUD ENDA ROLLILE LASTE KASVATAMISEL KAHE JÕGEVA
MAAKONNA LASTEAIA ISADE NÄITEL

bakalaureusetöö

Juhendaja: Inger Kraav (PhD)

Läbiv pealkiri: Isade hinnangud enda rollile

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Inger Kraav (PhD)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees: Irja Vaas (mag)

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2015

Resüme

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärkideks on selgitada, kui oluliseks hindavad isad oma rolli ema rolliga võrreldes laste kasvatamisel, kui kaasatult tunneb isa ennast lapse/laste kasvatamisel ning kas isad on rahul enda rolliga perekonnas. Uurimus viidi läbi 2015. aasta kevadel. Selles osales 44 mänguealiste laste isa kahest Jõgeva maakonna lasteaiast. Mõõtevahendina kasutati ankeetküsimustikku. Uuriti laste mõju isade elule, isade kasvatusväärtusi, raskusi ning murekohti laste kasvatamisel, karistuse ning heaolu osutamist. Uurimusele püstitatud kolmest hüpoteesist, said kinnituse kaks. Teine hüpotees – isad, kellel on pojad, on rohkem kaasatud lapse kasvatamisesse kui isad, kellel on tütreid – ei leidnud kinnitust.

Märksõnad: vanemlus, isadus, isa mõju

Abstract

FATHERS' ESTIMATIONS OF THEIR ROLE IN CHILD-REARING ON THE EXAMPLE OF TWO KINDERGARTENS IN JÕGEVA COUNTY

The aim of the present study was to find out whether fathers see their role equally as mother's role and how satisfied is father with his role in the family. To reach the goal of the study, quantitative research was carried out in April 2015. The study participants were 44 Jõgeva county fathers, whose children were in kindergarten. In the questionnaire there were questions about how child impacts father's life, what are important values when it comes to child-rearing, what kind of punishment methods do fathers use and how do fathers show satisfaction and approval to their offspring. Checking of the three raised hypotheses showed that two of those were confirmed.

Keywords: parenthood, fatherhood, fathering, father impact

Sisukord

Resümees	2
Abstract	2
Sisukord	3
Sissejuhatus	4
<i>Teoreetiline taust</i>	5
<i>Isa roll lapse elus ja lapse kasvatamisel</i>	8
<i>Tegurid, mis mõjutavad isa poolt laste kasvatamist</i>	9
<i>Uurimuse eesmärgid ja hüpoteesid</i>	10
Metoodika	10
<i>Valim</i>	10
<i>Mõõtevahend</i>	11
<i>Protseduur</i>	11
Tulemused	11
Arutelu	21
Tänuõnad	23
Autorsuse kinnitus	24
Kasutatud kirjandus	25
Lisad	

Sissejuhatus

Lapsevanemaks kujunemist, sealjuures isaks kujunemist on hakatud põhjalikumalt uurima 20. sajandi teisel poolel. Selle ajendiks oli uurida isade puudumise mõju lapse arengule (Dette-Hagenmeyer, Erzinger, & Reichle, 2014). Selgus, et isa-lapse suhe ning selle mõju lapse arengule on sama oluline kui ema-lapse suhe. Leiti, et selline fakt on muutmas senist arvamust ema rolli tähtsusest (Lamb, Pleck, Charnov, & Levine, 1985). Lisaks rolli muutustele on muutunud ka vanemluse mõiste.

Antiiksest Rooma ühiskonnast on teada, et isa roll oli perekonnas domineeriv. Isa otsustas, kas laps üles kasvatada, ära heita, müüa või koguni tappa. Roomas oli rituaal, et pärast sündi asetatakse laps isa jalge ette ning kui isa lapse sülle võtab, tunnistab ta lapse oma seaduslikuks lapseks. Isa võim kestis laste üle kuni nende surmani. Rooma ajaloos on mitmeid juhtumeid, kus isa lasi oma (ka kõrgel ja austatud ametikohal) poja hukata, kuna poeg pole isa piisavalt austanud (Tilk, 2003). 18. sajandil kasutati sõnu „lapsevanem” ja „isa” veel sünonüümidena. See näitab kuivõrd domineeriv oli isa roll tollal. 18. sajandil oli mehe roll perekonnas kõige olulisem (Burgess, 1997).

Selleks, et lihtsustada isa rolli olemust, on isaduse uurijad Lamb et al. (1985) on välja toonud isaks olemise ning tema lapse kasvatamisesse kaasamist näitavat kolm põhilist dimensiooni: 1) seotus; 2) kättesaadavus; 3) vastutus. Seotus tähendab seda, et isa on otseses kontaktis oma lapsega. Seda läbi ühiste tegevuste või igapäevaste vestluste. Kättesaadavus käsitleb isa olemasolu lapse jaoks ka siis, kui parasjagu ühiseid tegevusi koos ei tehta. Vastutus lapsega tegelemisel tähendab, et isal on vastutus kanda oma järeltulijate eest hoolt. Seda mitte ainult lapsega koos tegutsedes, vaid ka heaolu tagamine. Näiteks arstiabi kättesaadavus, kui on selleks vajadus, lapsehoidjatega, lasteaia, kooliga suhtlemine ning teha kindlaks, et lapse esmased vajadused on rahuldatud.

Lapse kasvatamise seisukohalt oldi mitu sajandit arvamusel, et naine peaks kodus lastega olema ning mees perekonda üleval pidama (Riedmann, 2008). „Isadus ja mehelikkus on teineteisega lõdvalt seotud, samal ajal kui emadus kuulub enesestmõistetavalt naiselikkuse juurde” (Sinkkonen, 2001, lk 31). Selline arusaam on tänaseks muutunud. Halle et al. leidsid 2008. aastal avaldatud uurimuses, et isad tahavad aina rohkem olla osa lapse kasvatamisest ning oma rolli isana täita. Selline vaatepunkt ei sisalda enam ainult emadust ehk emaks olemist, ema poolt kasvatamist (ingl.k *mothering, motherhood*), vaid olulisel kohal on ka isadus ehk isaks olemine, isa poolt kasvatamine (ingl.k *fathering, fatherhood*) (Pleck, 2012).

Lisaks üldisele isa rollile on muutumas ka isa enda hinnangud oma rollile. Seega on oluline uurimisprobleem: kuidas hindavad isad enda rolli laste kasvatamisel.

Teoreetiline taust

Lapse elus on väga olulised ema ja isa ning kui on vanema ja lapse vahel kontakt, siis vastsündinul võib eriline suhe tekkida mõlema vanemaga. Lapse ja vanema vahel tekib kiindumussuhe, mis on aluseks lapse turvatunde loomisele. Turvatunde olemasolu on äärmiselt oluline terve tundeeluga lapse arenguks (Tropp & Mägi, 2008). Briti psühholoog ja etnoloog John Bowlby (1969) rõhutas esimestes töödes oma uurimistulemustele toetudes, et lapse kiindumuse kõige tähtsamaks objektiks ongi ema, laps tahab olla kogu aeg ema läheduses. Wreeswijk, Maas, Rijk, Braeken & Bakel (2014) leidsid oma uurimuses, et võib kujuneda ka tugev isa – vastsündinu suhe sellest hoolimata, et isa ei ole last kandnud ega lapsega nii tihedas kokkupuutes olnud kui ema. Samast uurimusest leiti ka, et vastsündinud reageerivad isale suurema huviga kui emale.

Inimese isiksuslikku arengut on kirjeldanud psühholoog Erik H. Erikson (1968), kes on välja töötanud psühhosotsiaalse arenguteooria. Teooria käsitleb inimese elutsüklis olevat kaheksat astet, kus iga astme juures on vastanduv põhikonflikt ning astme kirjeldus positiivse arenguna (Krull, 2001). Eriksoni teooriast lähtuvad arengukirjeldused on välja toodud tabelis

Tabel 1. *Inimese elutsükli kaheksa astet kirjeldustega* (Erikson, 1968; Yussen & Santrock, 1982; Krull, 2001)

Aste	Vanus	Põhikonflikt	Astme kirjeldus (positiivse arenguna)
1.	väikelaps (0-18k)	usaldus/usaldamatus	areneb turvatunne, optimism ning usaldust teiste suhtes; usaldus tekib kui väikelapse põhilisi vajadusi (toit, hool) järjepidevalt rahuldatakse
2.	kõndima hakkamine (18k-3a)	autonoomia/häbi ja kahtlus	autonoomia ja eneseusalduse arenemine; aluseks on pidev julgustamine ning ka piirangute seadmine ilma hukka mõistmiseta;
3.	varane lapsepõlv (3-5)	initsiatiiv/süütunne	keskkonna tundmaõppimine ning sellega manipuleerimise suundumuse arendamine; aluseks on julgustamine ning ülesnäidatud initsiatiiv ning selle eest tasustamise kestev kogemine

4.	noorem kooliiga (5-12)	töökus/alaväärsus	nauding lapsepõlvele omastele ülesannetega toimetulekust; aluseks on edukogemused ja positiivse arengu tunnustamine
5.	noorukiiga (12-18)	identiteet/identiteedi hajumine	kujuneb stabiilsus ja rahulolu identiteedi ja isiksusega; aluseks on eduelamus ja rahulduse kogemine ning eakaaslaste poolt aktsepteeritus
6.	noorusiga (18-40)	intiimsus/isolatsioon	võime kujundada püsivaid intiimsuhteid; aluseks on isiklik avatus ja usaldatavus, mida toetavad positiivseid kogemusi pakkuvad suhted (intiimpartneriga)
7.	täis-kasvanuiga (40-65)	generatiivsus/stagnatsioon	isiklike ja perekondlike vajaduste rahuldamine, lisaks üha laienev huvi teiste inimeste ning maailma heaolu vastu; aluseks on turvaline ja innustav isiklik elu ning võime olla üle enesestõmbumisega seotud teguritest
8.	vananemine (65+)	integraalsus/meeleheide	võime teadvustada ning arvestada vananemisega, seal juures mõista surma paratamatust ning leppida sellega, kujuneb rahulolu tunne ning valmisolek tulevikuks; aluseks on eelnevate tasemete edukas läbimine,

Järgnevalt on välja toodud eelnevas tabelis olevad arenguastmed, pöörates tähelepanu eriti isa kui lapsevanema rolli käsitlevale aspektile. Põhjalikumalt on kirjeldatud esimest kolme astet, kuna neis käsitletakse koolieelset iga. Esimesed kolm aastat jäävad koolieelsesse ikka ning nendes astmetes on vanemate olemasolu eriti oluline. Ülejäänud viis arenguastet ei käi enam koolieelse ea kohta, seega antud teema seisukohast nendel eraldi peatuma ei pea.

Esimeses arenguastmes on lapsel vaja (vähemalt) ühte inimest, kes tema vajadusi täidab. Laps õpib maailma tundma läbi kogemuste ning esimesed kogemused annavad talle vanemad. Vastsündinu esmased vajadused on toit ja hoolitsus. Neid vajadusi saab ka ainult ema rahuldada. Seega bioloogiliselt ei mõjuta isa olemasolu või puudumine lapse arengut (Dette-Hagenmeyer et al., 2014). Kuid isa olemasolu sellel arenguastmel on sellegi poolest tähtis. Isa-lapse suhe võib positiivselt kaasa aidata lapse kognitiivsele arengule (Parfitt, Pike,

& Ayers, 2014). Seega isa kaasamine juba vastsündinu eest hoolitsemisesse on suur panus lapse edasisele arengule.

Esimesel arenguastmel on oluline kiindumussuhte kujunemine. Kui on arvatud, et ema on lapsele kõige olulisem isik, siis hilisemalt on selgunud, et kiindumussuhe kujuneb selle inimesega, kellega imik on kõige rohkem koos ning kes hoolitseb imiku eest. Seega selleks võib olla ema, isa, vanavanemad (Bowlby, 1969; Tomlinson-Keasey, 1985, Sinkkonen, 2001). Üldjuhul tekib esmane kiindumussuhe lapsel emaga, kuid tasapisi kujuneb välja ka teine kiindumussuhe, see võiks olla isa.

Imiku esmaste vajaduste rahuldamine tekitab positiivseid kogemusi ning selle läbi ka usalduse maailma vastu. Paraku on ka vastupidist, kus imiku esmaseid vajadusi ei rahuldata, näiteks laps nutab ning temaga ei tegeleta. Lapse jaoks on siinne maailm uus ning nutu ignoreerimine tekitab lapsel usaldamatust ja hirme maailma suhtes (Krull, 2001).

Teises arenguastmes hakkab laps üha enam maailma vastu huvi tundma. Laps õpib kõndima, asju haarama ning tahab erinevaid kohti avastada. Selles arenguastmes hakkab laps kontrollima enda soolestiku- ning põietegevust, mis aitab tal tagada iseseisvust. Selles arenguastmes on oluline julgustada last, sest ilma selleta võib tekkida lapsel häbitunne, et ta ei saa hakkama (Yussen & Santrock, 1982). Kui esimeses arenguastmes sai ema lapse esmased vajadused rahuldada, siis teises astmes muutub olulisemaks ka isa roll. Brown, Mangelsdorf, & Neff (2012) leidsid, et mida varasem oli suhe isa ja lapse vahel, seda suuremat tundlikkust näitasid isad oma laste vastu hilisemas lapsepõlves.

Kolmandas arenguastmes tahab laps võimalikult palju ise kogeda ja katsetada. Laps näitab üles initsiatiivi ise tegutseda, selle läbi kasvab ka lapse iseseisvus (Yussen & Santrock, 1982). Sellel arenguastmel on oluline vanemate poolt ülevaade lapse tegemistest. On oluline lapsele piiranguid seada, kuid mitte liigselt, sest muidu tekib lapsel kahtlus, et miski pole lubatud ning selle läbi tekib ka süütunne (Krull, 2001).

Kolmandal arenguastmel muutub isa roll silmnähtavamaks võrreldes eelmiste arenguastmetega. Ema roll väheneb, sest laps ei vaja enam järjepidevat hoolitsust. Teise arenguastme edukalt läbinud laps on juba iseseisvam ning suudab olla emast lahus (Harris, 1993). Kolmandas arenguastmes, mis on varane lapsepõlv, on olulisel kohal mäng. Lastega tegeledes on emad tavaliselt ettevaatlikumad ja tagasihoidlikumad kui isad. Isad seevastu eelistavad rohkem liikuvaid ja füüsilisi tegevusi (Wreeswijk et al., 2014).

Järgnevad arenguastmed haaravad endasse kooliiga ning täiskasvanuiga, mis ei ole

käesoleva töö seisukohast olulised, ehkki koolieas on vanemate olemasolu vajalik. Näiteks isa puudumine puberteedieas lapsel võib kaasa tuua mitmesuguseid käitumisprobleeme (Sarkadi, Kristiansson, Oberklaid, & Bremberg, 2012; Benbassat & Priel, 2015).

Isa roll lapse elus ja lapse kasvatamisel

On leitud, et isal on suur mõju lapse arengule ning ka käitumisviisidele. Parfitt et al. (2014) arvasid oma uurimuses, et emadega võrreldes kasutavad isad rohkem füüsilist stimulatsiooni ning mängivad lastega rohkem füüsilisi mängu (Wreeswijk et al., 2014). Sellest lähtuvalt arvatakse, et isa – lapse suhtel on positiivne mõju nii lapse motoorsele, psühhomotoorsele kui ka sotsiaalsele arengule. Isa puudumine võib põhjustada käitumishäireid, madalaid õpitulemusi koolis. Samuti võib noorte vägivalda üks põhjuseid olla isa puudumine (Sarkadi et al., 2008; Dermott, 2008). Perekonnas, kus isa rolli peetakse tähtsaks, arenevad lapsed keeleliselt paremini ning omandavad paremad suhtlemisoskused (Russ, 2003).

Bioloogiliselt saab laps kasvada ka ilma isata. Esmased vajadused täidab lapsel ema ning toetav roll võib olla nii isal, kui ka teistel inimestel. Isa roll on olnud läbi aegade olla eeskuju, suunaja, toetaja. Selle põhjal võibki oletada, et lapse elu alguses vajavad lapsed rohkem ema kui isa ehk bioloogiliselt on isad vähem vajalikud lapsele kui emad (Karu, Kasearu, & Biin, 2007; Dette-Hagenmeyer et al., 2014). Siiski on uuringuid, mille tulemused on just näidanud isa olemasolu väga olulist, positiivset mõju lapse arengule (Wreeswijk et al., 2014; Benbassat & Priel, 2015; Kennedy, Betts, Dunn, Sonuga-Barke, & Underwood, 2015).

Wreeswijk jt (2014) uurimusest leiti veel, et näiteks mängides eelistavad isad rohkem liikumist nõudvaid ja füüsilisi mängu, kui emad samal ajal pigem vaikseid ja rahulikke. Selle järgi on isadel ka mängulisem suhe lastega. Isadusse näib kuuluvat püüd last jõustada, anda talle väljakutseid, millele vastates laps areneks. Ema ootab ja soovib samuti lapse arengut, aga on kaitsvam, kardab rohkem lapse pärast. Varases lapsepõlves on mängul lapse arengu seiskohast oluline roll. Mängu käigus toimub lapsel füüsiline, emotsionaalne, kognitiivne ja sotsiaalne areng (Niilo & Kikas, 2008).

Isa rolli teatud kuvandist, milleks on perekonna ülalpidamine, toetamine, võib tekkida arusaam, et mehele ei ole omane lastega koju jääda. Töölepingu seaduses §62 (1) on kirjas: „Emal või isal on õigus saada lapsehoolduspuhkust kuni lapse kolmeaastaseks saamiseni”. Ometi on jätkuv trend see, et lapsehoolduspuhkust võtavad pigem emad. 2010. aastal kasutas

Eestis lapsehoolduspuhkuse võimalust kõigest 7% mehi (Pöder, 2011). Peamine põhjus, mis isad lapsehoolduspuhkust ei võta, on see, et puhkuse võtavad nende (abi)kaasad (Pöder, 2011).

Tegurid, mis mõjutavad isa poolt laste kasvatamist

Isade suhted oma lastega peegeldavad tihti nende suhteid oma vanematega. Herland, Hauge, & Helgeland (2014) uuringus tõid selles osalenud isad välja erisuguseid probleeme, mis neil esines nende vanematega ning nüüd näevad neid samu probleeme ka oma lastega, näiteks vähene suhtlus. Mõned isad tõid välja, et kogesid lapsena palju vägivalda, ka seksuaalset ahistamist. Selle tõttu nad tunnistasid, et on enda lapsed eemale tõuganud ning suhtlus järjest vähenenud. Uurimuses tuligi välja, et kui isade enda lapsepõlv ei ole olnud hea, kui nad pole kogunud eriti armastust ning hoolitsust, siis ei pruugi nad olla kuigi aktiivsed oma laste kasvatamises (Herland et al., 2014).

Negatiivsete lapsepõlvekogemuste mõju ei saa üldistada kõikidele isadele. Samast uuringust selgus, et mõned isad on suutnud halvad kogemused unustada ning osalevad väga aktiivselt laste kasvatamises, püüdes tagada järeltulijatele paremad võimalused kasvamiseks. Oluline on, et isal oleks tugi, olgu selleks siis laste ema, abikaasa, tüdruksõber. Toetava suhtumise olemasolu on äärmiselt oluline positiivse isaduse tekkele (Herland et al., 2014). Ning ka vanematevaheline teineteist toetav suhtumine mõjub positiivselt mitte ainult vanematele, vaid mõjutab suuresti ka lapse arengut ja tulevikku (Feinberg, 2003, viidatud Bouchard, 2014 j).

Isade rolli laste kasvatamisel ei mõjuta ainult lapsepõlve kogemused. Veel üks mõjutegur laste kasvatamiseks võib olla seotud lapse sooga. Erinevate uurimuste (Rouyer, Frascarolo, Zaouche-Gaudron, & Lavanchy, 2007; Jia & Schoppe-Sullivan, 2011) tulemused on näidanud, et isade roll võib erineda vastavalt sellele, kas peres kasvab poeg või tütar. On leitud, et isad on rohkem seotud poegade kui tütardega. See on tingitud sellest, et isad oskavad ennast poegadele rohkem samastada kui tütardega ning ühiseid huvisid on rohkem. Myllärniemi (2010) iseloomustab isade ja poegade suhet kui suunatust tulevikku. Isad tegelevad poegadele rohkem ning loodavad sealjuures, et neist kasvavad tugevad ja edukad mehed, sellised nagu nad ise (isad) oleksid soovinud olla.

Uurimuse eesmärgid ja hüpoteesid

Käesolev uurimistöö keskendub isade hinnangute väljaselgitamisele oma rollile lapse/laste kasvatamisel perekonnas. Et seda uurida, on oluline teada ka lapsevanemaks kujunemise etappe. Töö autorile teadaolevalt on Eestis eelnevalt läbi viidud vähemalt üks sarnane uurimus (Suviste, 2005). Samas tundub töö autorile, et isade roll on ikka veel muutumas, seega on aktuaalne uurida isade hinnanguid 2015.aastal. Sellest lähtuvalt on käesolevale uurimistööle seatud järgmised eesmärgid: selgitada,

- kui oluliseks hindavad isad oma rolli võrreldes ema rolliga laste kasvatamisel;
- kui kaasatult tunneb isa ennast lapse/laste kasvatamisel;
- kas isad on rahul enda rolliga perekonnas.

Halle et al. (2008) leidsid läbiviidud uurimuses, et isad ei ole seisukohal, et nende roll on ema rollist vähemtähtis. Esimeseks hüpoteesiks seadis töö autor, et isad väärtustavad oma rolli isana ja hindavad seda ema rolliga võrdväärseks.

Rouyer et al. (2007) leidsid enda uurimuses, mille eesmärgiks oli vaadelda lapse soost tulenevaid mõjutusi isaduse erinevatele aspektidele, et isade vastused ning uurimistulemused olid vastuolus. Uurimuses osalenud isad vastasid, et lapse sugu ei oma olulist rolli lapsega suhtlemisel, kuid uurimuse tulemused näitasid, et lapse sugu mõjutab mõnikord isa vaatenurka lapsega suhtlemisel. Sellest johtuvalt oletab töö autor teiseks hüpoteesiks, et isad, kellel on pojad, on rohkem kaasatud lapse kasvatamisesse kui isad, kellel on tütred.

Kolmandaks hüpoteesiks oletab töö autor, et isad enda hinnangul on ja tahavad olla võimalikult kaasatud lapse kasvatamise protsessi. Halle et al. (2008) uurimusest selgus, et isadel, kellel on tugev soov igapäevaselt kanda hoolt oma (vastsündinud) lapse eest, tahtsid jagada oma kogemusi isana ning olla võimalikult kaasatud lapse kasvatamise protsessi.

Metoodika

Käesoleva bakalaureusetöö käigus kasutati kvantitatiivset uurimisviisi, kuna töö eesmärgi saavutamiseks oli vajalik saada vastuseid suuremalt vastajate hulgalt ja süsteemsemalt kui kvalitatiivne uurimus võimaldanuks.

Valim

Valimi moodustasid Jõgeva maakonna kahe lasteaia mänguealiste (2.-7.a) laste isad. Kokku jagati lasteaedadele 70 ankeeti. Lõplikuks valimiks kujunes 44. Uuringus osalenud

noorim isa on sündinud 1990. aastal ning vanim isa 1968. aastal. Vastanud isade keskmine vanus on 37 aastat. Uurimuses osalenud isade põhiline omandatud haridus on kesk-eriharidus.

Mõõtvahend

Mõõtvahendina kasutati ankeetküsitlust (Lisa 1), mille on koostanud antud bakalaureusetöö juhendaja dotsent Inger Kraav ja Juha Hämäläinen (Hämäläinen & Kraav, 1993). Esialgset ankeeti kasutati uurimuses, milles võrreldi Eesti ja Soome vanemaid. Käesoleva töö autor kohandas ankeeti läbiviidavale uurimistöole, lähtudes püstitatud eesmärkidest ja hüpoteesidest. Ankeedis oli kuus taustaandmeid puudutavat küsimust ning seitseteist isaks olemist puudutavat küsimust. Küsimused olid enamasti koostatud Likerti skaalal, kus positiivsed vastused (nt väga/üsna tähtis) oli väärtusega 1 ja 2. Lisaks olid ka mõned avatud küsimused. Lapse mõju isa elule skaala sisene cronbachi $\alpha=0,84$, väärtuste sisene skaala cronbachi $\alpha=0,86$, raskuste skaala sisene cronbachi $\alpha=0,83$, karistuse osutamise skaala sisene cronbachi $\alpha=0,65$, rahuolu ja heaolu osutamise skaala sisene cronbachi $\alpha=0,60$.

Protseduur

Uurimus viidi läbi 2015 aasta kevadel. Lasteaedades küsiti eelnevalt luba lasteaia õppealajuhatajalt. Olles loa saanud, viidi ümbrikutes ankeedid lasteaedadesse, kus need edasi anti rühmaõpetajatele, kes jagasid ankeedid isadele. Anonüümsuse tagamiseks tagastati täidetud ankeedid suletud ümbrikutes rühmaõpetajatele. Töö autor läks ise lasteaedadesse ankeetidele järgi. Ankeetide täitmiseks ja tagastamiseks oli aega üks nädal.

Kogutud andmed sisestati kodeeritud kujul andmetöötlusprogrammi IBM SPSS Statistics 20.0. Hüpoteeside kontrollimiseks koostati sagedustabelid, kasutati võrdlusteste. Esimese hüpoteesi kontrollimiseks koostati sagedustabel ning kasutati One-sample t-testi. Teise hüpoteesi kontrollimiseks koostati sagedustabel ning kasutati Cramer V testi. Kolmandat hüpoteesi sai sama testiga kontrollida, lisaks koostati sagedustabelid.

Tulemused

Uurimuses osales 44 Jõgeva maakonna kahe lasteaia mänguealiste laste isa. 21,4% vastanud isade leibkonnas oli ainult üks mänguealine laps (tabel 2). Mänguealiste laste keskmine vanus oli 5,20 (tabel 3). Kuna küsitletud isade hulk on väike ja nendest üle kahe kolmandiku on kesk-eriharidusega (tabel 4), siis ei ole võimalik võrrelda isade vastuseid

lähtuvalt nende haridustasemest.

Tabel 2. *Leibkonnas elavad lapsed*

	Sagedus	Protsent (%)
Ei ole rohkem lapsi	9	21,4
Jah, on veel lapsi	33	78,6
Kokku	42*	

* Küsimusele ei vastanud kaks isa

Tabel 3. *Mänguealiste laste vanus*

Vanus	Sagedus	Protsent (%)	M*	SD**
2	1	2,3		
3	3	6,8		
4	7	15,9		
5	14	31,8		
6	13	29,5		
7	6	13,6		
Kokku	44	100,0	5,20	1,212

*M – keskmine väärtus

**SD – standardhälve

Tabel 4. *Isade haridus*

	Sagedus	Protsent (%)
Põhiharidus	5	11,6
Keskharidus	11	25,6
Kesk-eriharidus	19	44,2
Kõrgharidus	8	18,8
Kokku	43*	

*Küsimusele ei vastanud üks isa

Esimeseks hüpoteesiks oli, et isad väärtustavad oma rolli isana ja hindavad seda ema rolliga võrdväärseks (Halle et al., 2008). Hüpoteesi kontrollimiseks koostati sagedustabel, mis näitab kui suur protsent vastanud isadest hindab enda rolli ema rolliga võrdväärseks ning kui suur protsent ei hinda (tabel 5).

Järgnevalt oli esitatud avatud küsimus, kus sooviti teada, miks ei pea isad enda rolli

ema rolliga võrdväärseks (vt Lisa 1, taustandmed – küsimus 6). Peamine põhjus, miks isad ei pea enda rolli ema rolliga võrdväärseks, on töökohustus. Selle tõttu peavad isad rohkem kodust eemal olema ning aega perekonnaga koos veeta on vähem. Küsimusele „Kas olete oma rolliga perekonnas rahul?” (vt Lisa 1, taustandmed – küsimus 6) vastasid kõik küsitletud isad „jah”.

Samuti uuriti veel isaks olemise kohta, millist mõju on isade hinnangul lapsed nende elule avaldanud (vt Lisa 1, küsimus 3). Tabelis 7 on välja toodud väited, millele isad vastasid vastustevariantidega „eriti palju” või „üsna palju”. Kõige enam on laps suurendanud isade vastutus- ja kohusetunnet. Küsitluses osalenud isadest ei vastanud keegi, et laps tekitab ahistust ja ebakindlust ning paneb üksikult tundma.

Tabel 5. *Kas peate enda rolli ema rolliga võrdväärseks*

	Sagedus	Protsent (%)
jah	40	90,9
ei	4	9,1
Kokku	44	100,0

Teiseks hüpoteesiks oli: isad, kellel on pojad, on rohkem kaasatud lapse kasvatamisesse kui isad, kellel on tütreid. Hüpoteesi kontrollimiseks koostati esmalt sagedustabel, et näha, kui mitmel uurimuses osalenud isal kasvab perekonnas mänguealine poeg ning kui mitmel mänguealine tütar (tabel 6). Uurimuses osalenutest kaks isa ei vastanud sellele küsimusele.

Tabel 6. *Mänguealiste laste sugu*

	Sagedus	Protsent (%)	Kehtiv protsent (%)
Poiss	22	50,0	52,4
Tüdruk	20	45,5	47,6
Kokku	42*	95,5	100,0

* Küsimusele ei vastanud kaks isa

Tabel 7. Isaks saamisega kaasnenud muutused

Väide ^a	Sagedus	Protsent (%)	M*
Laps on suurendanud vastutus- ja kohusetunnet	41	93,2	1,70
Elu on muutunud rikkamaks ja mõttekamaks	39	88,6	1,82
Elu on stabiliseerunud ja ühtlustunud	30	68,2	2,32
Laps on toonud kodustesse jutuajamistesse sügavama mõtte	24	54,6	2,45
Laps on pannud mind elu sügavamalt mõistma	24	54,5	2,36
Laps on muutnud minu arusaamist sellest, mis on elus tähtis	22	50,0	2,50
Laps on muutnud mind sihikindlamaks ja kannatlikumaks	21	47,7	2,48
Lapsevanem olemine on pannud mind tundma tähtsa ja lugupeetuna	16	36,4	2,91
Laps on meid abikaasaga teineteisele lähendanud	15	34,1	2,95
Laps on lisanud turvatunnet	14	31,8	2,91
Laps on pannud mind tundma mehelikumana	14	31,8	2,93
Laps on aidanud mul iseendaga toime tulla	12	27,2	3,20
Abikaasa on hakanud minust rohkem lugu pidama	11	25,0	3,12
Laps on vähendanud sidemeid välismaailmaga	10	22,7	3,45
Sõbrad, sugulased peavad minust nüüd rohkem lugu, kui olen isa	9	20,5	3,40
Laps on raskendanud minu plaanide teostamist	5	11,4	3,86
Elu kodus on muutunud rahutumaks ja närvilisemaks	5	11,4	3,80
Elu on muutunud üksluisemaks ja igavamaks	2	4,5	3,40
Laps on halvendanud minu suhteid abikaasaga	1	2,3	4,52
Laps on tekitanud tunde, et noorus on kadunud	1	2,3	4,75

*M – keskmine väärtus

Märkus ^a – ankeedis oli küsimus Likerti skaalas, kus väiksem arv tähendas positiivset vastust (eriti/üsna palju)

Järgnevalt kontrolliti tunnuste vahelisi seoseid lapse soo ning lapse hoidmise ja lapsega suhtlemise vahel (vt Lisa 1, küsimus 5). Selleks koostati risttabelid, kasutati Crameri V testi (tabelid 8 ja 9). Leiti, et $V=0,08$, mis tähendab, et lapse hoidmise ja soo vahel on nõrk seos, $p>0,05$, see tähendab, et see on statistiliselt väheoluline. Sama tulemus saadi ka lapsega suhtlemise ja soo vahelise seose mõõtmisel.

Tabel 8. *Lapse hoidmine sõltuvalt sellest, kas peres on poeg või tütar*

sugu	tavaliselt naine	üheskoos või ühepalju	tavaliselt mees	Kokku
poiss	4	18	0	22
tüdruk	5	15	0	20
Kokku	9	33	0	42*

*Küsimusele ei vastanud kaks isa

Tabel 9. *Lapsega suhtlemine sõltuvalt sellest, kas peres on poeg või tütar*

sugu	tavaliselt naine	üheskoos või ühepalju	tavaliselt mees	Kokku
poiss	2	20	0	22
tüdruk	1	18	1	20
Kokku	3	38	1	42*

*Küsimusele ei vastanud kaks isa

Ankeedis olid avatud küsimused, mis uurisid, kas isade hinnangul on tütarde ja poegade puhul erinevad väärtused ning kas on kasvatusraskusi, mis valmistab isadele muret eriti poega/tütarde kasvatamisel (vt Lisa 1, küsimused 5, 6, 8, 9). Isade hinnangul olid poegade kasvatamisel peamised väärtused mitmekülgsed teadmised erinevatest valdkondadest ja sportlik tegevus ja liikuvus. Tütarde puhul hindasid isad kõige olulisemaks häid kombeid ja keskmisest kõrgemat arukust.

Tulemustest selgus, et isad ei ole poegade kasvatamisesse rohkem kaasatud kui tütarde kasvatamisesse. Isade hinnangul toimus lapsega suhtlemine ning lapse hoidmine peamiselt üheskoos või ühepalju laste emaga, (abi)kaasaga. Kui küsida isadelt, kas pere planeerimisel on oluline lapse sugu, siis enamusel oli vastus eitav (tabel 10). Ainult üks isa vastas jaatavalt ning põhjuseks oli soov saada poega, sest perekonnas oli juba kasvamas üks tütar.

Isadelt küsiti ka, kas poiste ja tütarde kasvatamisel peaks kasutama erinevaid võtteid, millele 15,9% osalenud isadest vastasid jaatavalt (tabel 11). Peamine põhjus, miks isad olid seiskohal, et poiste ja tüdrukute kasvatamiseks on vajalikud erinevad võtted, oli lapse füüsiline areng. Toodi välja põhjus, et teatud vanuses toimuvad poistel ja tüdrukutel erinevad muutused ning see nõuab erinevat lähenemist vanematelt.

Tabel 10. *Lapse soo olulisus pere planeerimisel*

	Sagedus	Protsent (%)
Ei	43	97,7
jah, on oluline	1	2,3
Kokku	44	100,0

Tabel 11. *Poiste ja tüdrukute kasvatamiseks on vajalikud erinevad võtted*

	Sagedus	Protsent (%)
Ei	37	84,1
Jah, palun täpsustage	7	15,9
Kokku	44	

Vastused erinevate võtete täpsustamisel puudutasid pigem poisse, kui tüdrukuid. Lisaks olid isad vastanud ka järgmiselt: „poistega rohkem füüsilist aktiivsust”, „poistel poiste asjad, tüdrukutel tüdrukute asjad”, „poistega peab kõvemalt häält tegema”. Kuigi peaaegu kümnendik isadest peab vajalikuks kasvatuses lähtuda laste soolisest eripärasest, võib siiski öelda, et teine hüpotees kinnitust ei leidnud.

Kolmandaks hüpoteesiks oli, et isad tahavad olla võimalikult kaasatud laste kasvatamise protsessi. Isade hinnangul tegelevad lapse hoidmise ja suhtlemisega mõlemad vanemad üheskoos või ühepalju (tabel 8, 9). Üks isa vastas, et lapsega suhtleb tavaliselt mees. Tabeleid uurides võib järeldada, et isad tahavad olla kaasatud laste kasvatamise protsessi. Küsimustikus oli küsitud ka üldiste tegevuste jaotumise kohta (abi)kaasade vahel. Isade hinnangul jaotusid kodustest tegevustest (abi)kaasade vahel võrdselt raha kasutamine, suhtlemine sugulastega, lapse hoidmine ja lapsega suhtlemine (tabel 12).

Isa rolli täitmisse kuulub kasvatajana osavõtt kõigest lapsesse puutuvast - nii konfliktidest, vajadusel ka ergutamisest ja karistamisest, samuti teab kasvatuses osalev isa, mis just tema lapse puhul raskusi valmistab ning mis on olulised väärtused lapse jaoks. Tabelis 13 on välja toodud lapsega seotud tegurid, mis isade hinnangul on neile eriti/üsna palju raskusi valmistanud (vt Lisa 1, küsimus 7). Uurimuse tulemused näitasid, et kõike rohkem on raskusi valmistanud isadele lapse magamaminek ja ülestõusmine, aga ka söömine ja mängudega seotu. Lapse kuivaksjäämine, aeglane areng ning oskus seltsida teiste lastega isade hinnangul raskusi ei valmistanud. Kokku 25% vastanud isadest olid märkinud, et vajaksid lastekasvatamisel abi sageli või mõnikord (tabel 14).

Tabel 12. Tegevuste/tööde jaotumine (abi)kaasade vahel

	põhiliselt naine	tavaliselt naine	üheskoos või ühepalju	tavaliselt mees	põhiliselt mees
söögi valmistamine	12	19	9	1	3
kodu korrashoid	5	21	16	0	0
kodu koristamine	7	17	19	0	0
riiete korrashoid	18	20	6	0	0
raha kasutamine	1	1	34	5	3
suhtlemine sugulastega	0	3	40	1	0
lapse hoidmine	0	10	34	0	0
lapsega suhtlemine	0	3	40	1	0

Tabel 13. Isade poolt kogetud raskused lapse hoidmisel ja kasvatamisel

Väide ^b	Sagedus	Protsent (%)	M*	SD**
Lapse magamaminek ja ülestõusmine	11	25,0	3,43	1,189
Lapse söömine	9	20,5	3,61	0,945
Laps ei hoolitse oma asjade eest	7	15,9	3,27	0,872
Laps mängib liiga metsikuid ja kärarikkaid mängu	6	13,6	3,75	1,444
Laps nõuab endale liiga palju tähelepanu	5	11,3	3,50	1,023
Laps on sõnakuulmatu ja jonnakas	5	11,4	3,61	0,945
Lapsel on raske olla vanematest lahus	4	9,1	3,75	0,967
Laps tülitseb teiste lastega	2	4,5	4,14	0,852
Lapse haigused	2	4,5	3,80	0,878
Ebakindlus ja teadmiste vajakajäämine lapse kasvatamisel	2	4,5	4,30	0,878
Lapsel on hirne	2	4,5	3,89	0,821
Abitus lapsega tegelemisel	1	2,3	4,61	0,689

*M – keskmine väärtus **SD – standardhälve

Märkus^b – ankeedis oli küsimus Likerti skaalas, kus väiksem arv tähendas positiivset vastust (eriti/üsn palju)

Tabel 14. *Vajadus abi järele laste kasvatamisel*

	Sagedus	Protsent (%)
sageli	2	4,5
mõnikord	9	20,5
harva	20	45,5
mitte kunagi	13	29,5
Kokku	44	100,0

Tulemustest selgus, et lapsega konflikti sattumisel, tunnevad 10 isa 44-st, et mõnikord ei tule nad konflikti lahendamiseks toime. Küsitluses osalenutest 21 isa tunnevad harva nii ja 13 isa tulevad enda hinnangul alati toime konflikti lahendamiseks. Karistamisviisidest kasutavad isad väga sageli või sageli kõige enam noomimist ja pahandamist (tabel 15).

Tabel 15. *Lapse karistamise viisid*

Väide ^c	Sagedus	Protsent (%)	M*	SD**
Noomimine ja pahandamine	21	47,7	2,59	0,071
Meeldiva asja keelamine	4	9,1	3,34	0,861
Tutistamine, näpistamine, laksu andmine	0	0,0	4,56	0,629
Isoleerimine, arest	0	0,0	4,67	0,522
Vits või keretäis	0	0,0	4,93	0,258

*M – keskmine väärtus

**SD – standardhälve

Märkus ^c – ankeedis oli küsimus Likerti skaalas, kus väiksem arv tähendas suuremat sagedust (väga sageli/sageli)

Isade osavõtt kasvatuses ilmneb isade vastustes küsimustele nende poolt kasutatavate kasvatusmeetodite (seal hulgas karistusmeetodid) ja nende efektiivsuse kohta. Seitsme isa hinnangul 44-st ei ole nende karistusvahendid eriti mõjuvad..

Tabel 16. *Karistusvahendite mõjuvus*

Väide	Sagedus	Protsent (%)
Väga mõjuvad	4	9,1
Mõjuvad	33	75,0
Mitte eriti mõjuvad	7	15,9
Kokku	44	100,0

Lapsevanemad tunnevad, et jäävad tihti hätta lapse kasvatamisega, kuid häid abivahendeid napib. Pärast lapse sünni peavad vanemad oma intuitsiooni alusel tegutsema, sest kõrvalist abi võtta ei ole (Riedmann, 2008). Küsimusele, milliste kasvatusprobleemide lahendamiseks vajaksid isad nõu ja abi, oli kõige enam vastatud sõnakuulmatus ja jonnakus. Muuhulgas toodi veel välja reeglite kehtestamine näiteks telefoniga mängimisel ning magaminek.

Küsimusele, kas nimetatutest on midagi, mis valmistab rohkem muret poegade kasvatamisel (vt Lisa 1, küsimused 8,9), tõid isad kõige enam välja metsikute ja kärarikaste mängude mängimise (nt sõjad, tapmine). Üks isa vastas antud küsimusele järgnevalt: „...jonnakast ja virisevast poisist kasvab jonnakas ja virisev mees, kellel pole ei sobivat tööd ega sobivat naist”. Tütarde kasvatamisel tekitab isadele kõige enam muret liigse tähelepanu nõudmine, lapse söömine ning laps ei hoolitse oma asjade eest.

Tabelis 17 on välja toodud, kuidas isad osutavad oma lapsele rahulolu ja heakskiitu. Tulemuste põhjal osutatakse väga sageli ja sageli rahulolu ja heakskiitu kõige rohkem kiitmise ja esiletõstmise kaudu. Kõige vähem kasutati rahulolu ja heakskiidu osutamiseks luba õhtul kauemaks üles jääda.

Tabel 17. *Lapsele rahulolu ja heakskiidu osutamine*

Väide ^d	Sagedus	Protsent (%)	M*	SD**
Lapse kiitmine, esiletõstmine	37	84,1	1,93	0,695
Füüsilise helluse osutamine lapsele kallistuste jm abil	36	81,9	1,86	0,824
Maiustuste ostmine	20	45,5	2,64	0,892
Lisaaja pühendamine lapsele	17	38,7	2,79	0,871
Lapse viimine talle meeldivasse kohta	14	31,8	2,80	0,668
Uue asja ostmine	13	29,5	3,02	0,927
Luba lapsel õhtul kauemaks üles jääda	0	0,0	3,23	0,803

*M – keskmine väärtus

**SD – standardhälve

Märkus^d – ankeedis oli küsimus Likerti skaalas, kus väiksem arv tähendas suuremat sagedust (väga sageli/sageli)

Tabelis 18 on välja toodud olulised tegurid laste kasvatamisel, mida isad pidasid väga

tähtsaks ja üsna tähtsaks. Kõigi vastanud isade jaoks on oluline väärtus usaldav suhe vanematega, head sõbrad, kokkupuude loodusega ja liikumine looduses, korra ja puhtuse tähtsus ning hea tervis. Kõige vähem oluline väärtus isade jaoks oli usualased teadmised ning usk Jumalasse. Tulemuste põhjal saab väita, et kolmas hüpotees, milleks oli: isad on ja tahavad olla võimalikult kaasatud lapse kasvatamise protsessi, leidis kinnitust.

Tabel 18. *Mänguealiste laste kasvatamisel olulised tegurid isade arvamuste alusel*

Väide ^e	Sagedus	Protsent (%)	M*	SD**
Usaldav suhe vanematega	44	100,0	1,11	0,321
Head sõbrad	44	100,0	1,41	0,497
Kokkupuude loodusega, liikumine looduses	44	100,0	1,41	0,497
Korra ja puhtuse tähtsaks pidamine	44	100,0	1,30	0,462
Tervis, hea füüsiline seisund	44	100,0	1,16	0,370
Sõnakuulelikkus vanemate suhtes	43	97,7	1,77	0,684
Viisakus ja heade kommete õppimine	42	95,5	1,26	0,445
Töõharjumuse kujunemine	42	95,4	1,47	0,550
Sportlik tegevus ja liikuvus	41	93,2	1,64	0,613
Rikkalik kujutlusvõime	40	90,9	1,75	0,686
Vaba eneseteostus, lapseõlve vaba nautimine	40	90,9	1,63	0,618
Mitmekülgsed teadmised elu erinevatest valdkondadest	39	88,7	1,63	0,655
Aineline heaolu (hea toit, mugav korter/maja)	39	88,6	1,80	0,632
Oma suguvõsa tundmine ja lähedased suhted sugulastega	37	84,1	1,72	0,684
Tutvumine oma rahva kommete ja minevikuga, oma rahva kokkukuuluvustunde tekkimine	35	79,5	2,00	0,715
Muusika- ja kunstialased harrastused (joonistamine, laulmine)	34	77,3	2,14	0,554
Keskmisest kõrgem arukus	33	75,0	2,11	0,754
Usualased teadmised ja tegevus, usk Jumalasse	1	2,3	3,39	0,542

*M – keskmine väärtus; **SD – standardhälve;

Märkus^e – küsimus Likerti skaalas, kus väiksem arv tähendas positiivset vastust (väga/üsna tähtis)

Arutelu

Palju uurimused on tõestanud, et isa roll on oluline ning et isa olemasolu mõjutab lapse arengut (Brown et al., 2012; Parfitt et al., 2014; Wreeswijk et al., 2014; Benbassat et al., 2015; Kennedy et al., 2015). Kui on teada, et isa olemasolul on tähtis mõju lapse arengule, on oluline ka uurida, kuidas hindavad isad endi rolli perekonnas ning laste kasvatamisel. Käesoleva töö eesmärkideks oli selgitada, kui oluliseks hindavad isad oma rolli võrreldes ema rolliga laste kasvatamisel; selgitada välja, kui kaasatult tunneb isa ennast lapse/laste kasvatamisel ning kas isad on rahul enda rolliga perekonnas.

Uurimistöole püstitatud eesmärgid said enamjaolt täidetud. Uurimistulemustest selgus, et isad on rahul enda rolliga perekonnas ning peavad enda rolli perekonnas võrdväärseks ema rolliga. Isadel on soov oma rolli isana täita ning seda hästi teha (Halle et al., 2008). Käesoleva töö tulemustest selgus, et isegi kui isal on laste kasvatamisel mõningad murekohad ning mõnikord tunnevad, et vajavad lastekasvatamisel abi, on siiski isad enda rolliga rahul.

Teine eesmärk, milleks oli välja selgitada, kui kaasatult tunneb isa ennast laste kasvatamisel, sai osaliselt täidetud, sest uurimustulemustest ei tulnud selgelt välja, kas ja kui kui kaasatult tunneb isa end lapse/laste kasvatamisel. Samas näitasid meie tulemused isade tegelikku kaasatust, see ilmnis selgelt isade vastustest nende poolt kasutatavate kasvatusmeetodite ja nende kogetud kasvatusraskuste kohta; sama näitavad isade poolt nimetatud kasvatusväärtused.

Esimeseks hüpoteesiks oli, et isad väärtustavad oma rolli ja hindavad seda ema rolliga võrdväärseks. Hüpootees sai täielikult kinnitust. Kõik uurimuses osalenud isad vastasid, et hindavad oma rolli võrdväärseks. Isad ei pea enda rolli vähem olulisemaks kui ema oma. Uurimuse tulemused näitasid ka, et kodused tööd/tegevused (nt kodu korrashoid, lapse hoidmine jms) jaotuvad isade hinnangul võrdselt. Ainult väike osa isadest ei hinda enda rolli ema rolliga võrdväärseks. Peamine põhjus oli see, et nad käivad tööl ning arvavad, et seetõttu ei saa olla nii tihti kodus kui emad, kes küll ka põhiliselt tööl käivad. Vana arusaam, et isade peamiseks ülesandeks on peret majanduslikult ülal pidada (Riedmann, 2008), näib mõjutavat veel teatud osa tänapäeva isasidki.

Isade suhtumist isadusse näitab hästi see, kuidas on isad kogenud isaks saamisega kaasnenud muutusi ning lapse mõju nii nende elule kui ka isiksusele. Valdav osa kogetud muutustest on positiivsed, peaaegu kõikide isade hinnangul on kõige suurem mõju olnud vastutus- ja kohusetunde suurenemine. Umbes pooled isad nõustuvad ka muude positiivsete

muutustega oma isiksuses: isad tunnevad, et laps on muutnud neid sihikindlamaks ja kannatlikumaks, on aidanud iseendaga toime tulla.

Peaaegu kõik isad on tunnetanud elu muutumist rikkamaks ja mõttekamaks ja/või, et laps on pannud elu sügavamalt mõistma, on toonud kodustesse jutuajamistesse sügavama mõtte. Negatiivseid muutusi märgib umbes kümnendik isadest, kurdetakse elu üksluisust ja sidemete kadumist välismaailmaga. Domineerivad siiski selgelt positiivsetena kogetud muutused.

Teiseks hüpoteesiks oli, et isad, kellel on pojad, on rohkem kaasatud lapse kasvatamisesse kui isad, kellel on tütred. See hüpotees ei leidnud kinnitust. Kui varasematest uurimustest on selgunud, et isad suhtuvad lastesse teisiti olenevalt sellest, kas laps on poeg või tütar (Rouyer et al., 2007; Jia & Schoppe-Sullivan, 2011), siis käesolev uurimus seda ei kinnitanud. Uurimusest selgus ka, et pere planeerimisel ei ole isade jaoks oluline lapse sugu.

Küll aga selgus, et näiteks isade hinnangul on mõningad kasvatusväärtused olulisemad poegade kasvatamisel ning mõned tütarde kasvatamisel. Kasvatusväärtustest tõid isad välja, et poiste kasvatamisel on olulised väärtused mitmekülgsed teadmised erinevatest valdkondadest ja sportlik tegevus ja liikuvus. Tüdrukute puhul pidasid isad kõige tähtsamaks korra ja puhtuse tähtsaks pidamist, aga ka viisakust ja heade kommete õppimist ning keskmisest kõrgemat arukust. Mõlema soo puhul oli isade jaoks oluline ka usaldav suhe vanematega.

Isad tõid ka välja erinevad raskused poegade ja tütarde kasvatamisel. Poegade kasvatamisel tõid isad kõige enam välja metsikute ja kärarikaste mängude mängimine (nt sõjad, tapmine). Lisaks sellele veel reeglite kehtestamine igapäevategevustes. Tüdrukute kasvatamise puhul tõid isad välja liigse tähelepanu nõudmise ning lapse söömise. Mõlema soo puhul valmistab isade hinnangul neile raskusi lapse hoolimatus oma asjade eest. Sellegi poolest oli suur osa vastanud isadest seiskohal, et poiste ja tüdrukute kasvatamisel ei pea erinevaid võtteid kasutama. Osaliselt toetas käesoleva töö tulemused Rouyer et al. (2008) tulemusi, mis näitasid, et isade vastused oli uurimistulemustega vastuolus. Ehk isad küll väitsid, et lapse sugu ei ole oluline, kuid kasvatuses ilmnevad mitmed erinevused. Paraku ei saa väita uurimistulemuste põhjal, et isad on rohkem kaasatud poiste kasvatamisesse kui tütarde kasvatamisesse, seega hüpotees ei leidnud kinnitust.

Kolmas hüpotees, milleks oli, et isad on ja tahavad olla võimalikult kaasatud lapse kasvatamise protsessi, leidis osalise kinnituse. Kui uurida kui kaasatud on isad lapse hoidmisesse ja lapsega suhtlemisel, siis isade hinnangul tegelesid lapsega mõlemad vanemad

kas üheskoos või ühepalju. Samas ei selgunud tulemustest, et isad tahavad olla kaasatud lapse kasvatamise protsessi. On leitud, et isegi kui isad on väga kaasatud laste kasvatamisesse, tunnevad nad siiski kohustust ka perekonda majanduslikult ülal pidada, mis esiteks näitab seost esimese ja kolmanda hüpoteesi vahel, aga ka jätkuvat arusaama mehe rollist perekonnas (Höfner, Schadler, & Richter, 2011).

Isad väljendavad rahulolu ja heakskiitu oma lastele kõige enam lapse kiitmise ja esiletõstmisega. Selle järel olid füüsilise helluse osutamine ja maiustuste ostmine. Kõige vähem kasutati rahulolu ja heakskiidu osutamiseks luba õhtul kauemaks üles jääda.

Isade kaasatust näitab muuhulgas ka kindlad kasvatusväärtused oma laste jaoks. Peamised kasvatusväärtused, mis olid isade hinnangul olulised nende laste jaoks, olid usaldav suhe vanematega, head sõbrad, kokkupuude loodusega, korra ja puhtuse tähtsaks pidamine ja hea tervis. Kolmas hüpotees, milleks oli: isad on ja tahavad olla võimalikult kaasatud lapse kasvatamise protsessi, leidis kinnitust.

Uurimistulemusi võib pidada usaldusväärseks, kuna küsimustik oli anonüümne ning tagastati suletud ümbrikutes, valimi moodustasid rühmaõpetajad juhuslikult. Uurimistöö piiranguteks saab pidada seda, et valim oli väike ning hõlmas vaid Jõgeva maakonna kahte lasteaeda, mille tõttu ei saa uurimuse tulemusi üldistada kõikidele isadele. Uurimuse tulemused näitasid ainult Jõgeva maakonna kahe lasteaia mänguealiste laste isade hinnanguid enda rollile. Lisaks ei uuritud ankeediga küsitledes, kas isadel on eelnevaid abielusid ning lapsi eelnevast abielust/eelnevatest suhetest. Ka see võib mõjutada laste kasvatamist ning suhtumist lastesse.

Edaspidi võiks uurida lisaks ka laste ning (abi)kaasa hinnanguid isa rollile perekonnas. Käesolevas uurimuses uuriti ainult isade hinnanguid enda rollile, mille tulemused on subjektiivsed. Kuid kui viia läbi uurimus, kus lisaks isade hinnangule uuritakse ka (abi)kaasa hinnangud ja/või lapse, siis oleksid tulemused objektiivsemad, saaks tulemusi omavahel võrrelda. Samuti võiks ka uurida, kuidas ja missuguste tegevust läbi panustab isa lapse/laste kasvatamisesse.

Tänuõnad

Töö autor tänab uuringus osalenud isasid ning lasteaedade juhtkondi meeldiva ja sujuva koostöö eest.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

.....
(autor ja kuupäev)

Kasutatud kirjandus

- Benbassat, N., & Priel, B. (2015). Why is fathers' reflective function important?. *Psychoanalytic Psychology*, 32(1), 1-22.
- Bouchard, G. (2014). The Quality of the Parenting Alliance During the Transition to Parenthood. *Canadian Journal Of Behavioural Science*, 46(1), 20-28.
- Brown, G. L., Mangelsdorf, S. C., & Neff, C. (2012). Father involvement, paternal sensitivity, and father-child attachment security in the first 3 years. *Journal Of Family Psychology*, 26(3), 421-430.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss*. New York: Basic Books.
- Burgess, A. (1997). *Isarolli muutumine*. Tallinn: Varrak.
- Dette-Hagenmeyer, D. E., Erzinger, A. B., & Reichle, B. (2014). The changing role of the father in the family. *European Journal Of Developmental Psychology*, 11(2), 129-135.
- Dermott, E. (2008). *Intimate Fatherhood: A Sociological Analysis*. Routledge.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity, youth, and crisis*. New York: W.W. Norton.
- Halle, C., Dowd, T., Fowler, C., Rissel, K., Hennessy, K., MacNevin, R., & Nelson, M. A. (2008). Supporting fathers in the transition to parenthood. *Contemporary Nurse: A Journal For The Australian Nursing Profession*, 31(1), lk 57-70.
- Harris, A.C. (1993). *Child Development*. Minneapolis/St. Paul: West Publishing Company.
- Herland, M. D., Hauge, M., & Helgeland, I. M. (2015). Balancing fatherhood: Experiences of fatherhood among men with a difficult past. *Qualitative Social Work: Research And Practice*, 14(2), 242-258.
- Hämäläinen, J., & Kraav, I (1993). *Perhepolitiikka ja vanhempien ulkoiset toimintaedellytykset Suomessa ja Virossa. Vertaileva tutkimus*. Kuopio: Kuopion ylioposton julkaisu E. Yhteiskuntatieteet 10.
- Höfner, C., Schadler, C., & Richter, R. (2011). When Men Become Fathers: Men's Identity at the Transition to Parenthood. *Journal of Comparative Family Studies*, (5). 669-686.
- Jia, R., & Schoppe-Sullivan, S. J. (2011). Relations between coparenting and father involvement in families with preschool-age children. *Developmental Psychology*, 47(1), 106-118.
- Karu, M., Kasearu, K., Biin, H. (2007). *Isad ja lapsehoolduspuhkus*. Külastatud aadressil <http://www.praxis.ee/wp-content/uploads/2014/03/2007-Isad-ja-lapsehoolduspuhkus.pdf>

- Kennedy, M., Betts, L., Dunn, T., Sonuga-Barke, E., & Underwood, J. (2015). Applying Pleck's model of paternal involvement to the study of preschool attachment quality: A proof of concept study. *Early Child Development And Care, 185*(4), 603-615.
- Krull, E. (2001). *Pedagoogiline psühholoogia*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Lamb, M. E., Pleck, J. H., Charnov, E. L., Levine, J. A. (1985). Paternal Behaviour in Humans. *American Zoologist, 25*(3), 883–894.
- Myllärniemi, J. (2010). *Meheks kasvamine ilma isata*. Tallinn: Cum Grano.
- Niilo, A., & Kikas, E. (2008). Mäng. Kikas, E. (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. (lk 92-97). Tartu: TÜ Kirjastus.
- Parfitt, Y., Pike, A., & Ayers, S. (2014). Infant developmental outcomes: A family systems perspective. *Infant And Child Development, 23*(4), 353-373.
- Pleck, J. H. (2012). Integrating Father Involvement in Parenting Research. Parenting: *Science & Practice, 12*(2/3), 243-253.
- Pöder, K. (2011). *Mehe kodu on maailm, naise maailm on kodu?/ Man's home is the world, woman's world is her home?*. Tallinn: Statistikaamet.
- Riedmann, G. L. (2008). *Preparation for Parenthood*. Külastatud aadressil http://www.glowm.com/?p=glowm.cml/section_view&articleid=110#5441
- Rouyer, V., Frascarolo, F., Zaouche-Gaudron, C., & Lavanchy, C. (2007). Fathers of girls, fathers of boys: Influence of child's gender on fathers' experience of, engagement in, and representations of paternity. *Swiss Journal Of Psychology / Schweizerische Zeitschrift Für Psychologie / Revue Suisse De Psychologie, 66*(4), lk 225-233.
- Russ, A. (2003). Kaasaegne isa. I.Kraav (Toim), *Kodukasvatus ja ühiskond* (lk 106-112). Tartu: Perekasvatuse Instituut.
- Sarkadi, A., Kristiansson, R., Oberklaid, F., & Bremberg, S. (2008). Fathers' involvement and children's developmental outcomes: a systematic review of longitudinal studies. *Acta Paediatrica, 97*(2), lk 153-158.
- Sinkkonen, J. (2001). *Koos isaga*. Tallinn: Eesti Raamat.
- Suviste, M. (2005). *Jõgeva lasteaedades käivate laste isade arvamus oma rollist laste kasvatamisel*. Tallinna Ülikooli Rakvere Kolledž.
- Tilk, M. (2003). PEREKOND. Isa roll ja lapse kasvatamine perekonnas. *Kasvatus eri kultuurides I* (lk 226–228). Tallinn: Pärnutrükk.
- Tomlinson-Keasey, C. (1985). *Child Development*. Homewood, Illinois: The Dorsey Press

- Tropp, K., & Mägi, K. (2008). Emotsionaalne ja motivatsiooniline areng. Kikas, E. (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. (lk 92-97). Tartu: TÜ Kirjastus
- Töölepingu seadus (2009). Külastatud aadressil
<https://www.riigiteataja.ee/akt/13198475&leiaKehtiv>
- Wreeswijk, C.M.J.M., Maas, A.J.B.M., Rijk, C.H.A.M., Braeken, J., Bakel, H.J.A. (2014). Stability of fathers' representations of their infants during the transition to parenthood. *Attachment and Human Development*. 16(3), 293–306.
- Yussen, S. R., & Santrock, J. W. (1982). *Child development: An introduction*. Dubuque, Iowa: Wm. C. Brown Publishers.

Lisa 1

Lugupeetud lapsevanem!

Teame küll, et isa on lapse jaoks väga tähtis, aga arusaamad sellest, milline on isa koht ja roll tänapäeva perekonnas, on üsna erinevad. Tahaksime käesoleva uurimusega saada teavet selle kohta, mida mänguealiste laste isa perekonnas kogeb, mida ta õigeks peab ja kuidas end perekonnas tunneb. Palume Teil osaleda meie uurimuses, vastates alljärgnevaile küsimustele. Küsitlus on anonüümne, Teie vastuseid kasutatakse ainult teadustöös. Täidetud ankeedid palun anda kinnises ümbrikus rühmaõpetajale.

Küsimuste tekkimisel palun võtke ühendust:

E-mail: riinatammm@gmail.com

Ette tänades,

Riina Tamm, TÜ sotsiaal- ja haridusteaduskond

TAUSTANDMED

Siin on teie perekonda ja lasteaias käivat last puudutavad küsimused. Vastake palun kõigile küsimustele, tõmmates ring ümber Teie meelest kõige sobivama valikvastuse numbrile või märkides vastuse selleks ettenähtud joonele.

1. Lapse (laste) vanus ja sugu? .....a   poiss   1   tüdruk   2

2. Vanemate sünniaastad?   ema _____   isa _____

3. Vanemate haridus?

	ema	isa
põhiharidus	1	1
keskharidu	2	2
kesk-eriharidus	3	3
kõrgharidus	4	4

4. Kes kuuluvad Teie leibkonda? Kas leibkonnas elab veel lapsi?

- 1 lapse ema
- 2 lapse isa
- 3 lapsed (palun märkige laste vanus ja sugu) _____
- 4 veel keegi – kes? (nt vanaema) _____

5. Kuidas jaotuvad järgmised tegevused/tööd teie perekonnas (abi)kaasade vahel?

	põhiliselt naine	tavaliselt naine	üheskoos või ühepalju	tavaliselt mees	põhiliselt mees	ei kumbki
söögi valmistamine	1	2	3	4	5	6
kodu korrashoid	1	2	3	4	5	6
kodu koristamine	1	2	3	4	5	6
riiete korrashoid	1	2	3	4	5	6
raha kasutamine	1	2	3	4	5	6
suhtlemine sugulastega	1	2	3	4	5	6
lapse hoidmine	1	2	3	4	5	6
lapsega suhtlemine	1	2	3	4	5	6

6. Kas peate enda rolli ema rolliga võrdväärseks?

1 jah

2 ei, palun põhjendage _____

KÜSIMUSED ISAKS OLEMISE KOHTA

Järgmised küsimused käsitlevad vanemliku tegevusega seotud asjaolusid. Küsimustele ei ole õigeid ega valesid vastuseid, vastake ainult oma arvamuse või kogemuse kohaselt.

Vastake palun kõigile küsimustele, tõmmates ringi ümber Teie meelest kõige sobivamale valikvastuse numbrile või märkides vastus selleks ettenähtud joonele.

1. Milline on Teie arvates ideaalne laste arv perekonnas? _____

2. Kas pere planeerimisel on oluline, mis soost laps(ed) on?

1 ei

2 jah, on oluline. Palun täpsustage! _____

3. Kuidas on laps/lapsed mõjutanud Teid ja Teie elu?

	eriti palju	üsna palju	mingil määral	üsna vähe	üldse mitte
elu on muutunud rikkamaks ja mõttekamaks	1	2	3	4	5
elu on stabiliseerunud ja ühtlustunud	1	2	3	4	5

	eriti palju	üsna palju	mingil määral	üsna vähe	üldse mitte
elu on muutunud üksluisemaks ja igavamaks	1	2	3	4	5
laps on muutnud mind sihikindlamaks ja kannatlikumaks	1	2	3	4	5
laps on aidanud mul iseendaga toime tulla	1	2	3	4	5
laps on pannud mind elu sügavamalt mõistma	1	2	3	4	5
laps on lisanud turvalisustunnet	1	2	3	4	5
laps on suurendanud vastutus- ja kohusetunnet	1	2	3	4	5
laps on toonud kodustesse jutuajamistesse sügavama mõtte	1	2	3	4	5
laps on vähendanud sidemeid välismaailmaga	1	2	3	4	5
abikaasa on hakanud minust rohkem lugu pidama	1	2	3	4	5
laps on halvendanud minu suhteid abikaasaga	1	2	3	4	5
laps on muutnud minu arusaamist sellest, mis on elu tähtis	1	2	3	4	5
laps on raskendanud minu plaanide teostamist	1	2	3	4	5
laps on meid abikaasaga teineteisele lähendanud	1	2	3	4	5
laps on pannud mind tundma mehelikumana	1	2	3	4	5
elu kodus on muutunud rahutumaks ja närvilisemaks	1	2	3	4	5
tunnen end pärast lapse sündi üksikuna	1	2	3	4	5
laps tekitab minus ahistust ja ebakindlust	1	2	3	4	5
laps on tekitanud tunde, et noorus on kadunud	1	2	3	4	5
lapsevanem olemine on pannud mind tundma tähtsa ja lugupeetuna	1	2	3	4	5
sõbrad, sugulased peavad minust nüüd rohkem lugu, kui olen isa	1	2	3	4	5
muu, mis? _____	1	2	3	4	5

4. Kui tähtsaks peate järgmisi väärtusi oma lapse jaoks?

	väga tähtis	üsna tähtis	vähetähtis	üldse mitte tähtis
usaldav suhe vanematega	1	2	3	4
sõnakuulelikkus vanemate suhtes	1	2	3	4
mitmekülgsed teadmised elu erinevaist valdkondades	1	2	3	4
keskmisest kõrgem arukus	1	2	3	4
muusika- ja kunstialased harrastused (joonistamine, laulmine)	1	2	3	4
sportlik tegevus ja liikuvus	1	2	3	4
usualased teadmised ja ja tegevus, usk Jumalasse	1	2	3	4
head sõbrad	1	2	3	4
vaba eneseteostus, lapsepõlve vaba nautimine	1	2	3	4
kokkupuude loodusega, liikumine looduses	1	2	3	4
rikkalik kujutlusvõime	1	2	3	4
viisakus ja heade kommete õppimine	1	2	3	4
korra ja puhtuse tähtsaks pidamine	1	2	3	4
oma suguvõsa tundmine ja lähedased suhted sugulastega	1	2	3	4
tutvumine oma rahva kommete ja minevikuga, oma rahva kokkukuuluvustunde tekkimine	1	2	3	4
aineline heaolu (hea toit, mugav korter/maja jne)	1	2	3	4
tervis, hea füüsiline seisund	1	2	3	4
tööharjumuse kujunemine	1	2	3	4
muu, mis? _____	1	2	3	4

5. Kas – kuivõrd on miski nimetatutest oluline eriti poja kasvatamisel? Mis täpselt?

---

6. Kas – kuivõrd on miski nimetatutest oluline eriti tütre kasvatamisel? Mis täpselt?

---

7. Mis on Teile lapse hoidmisel ja kasvatamisel raskusi valmistanud?

	eriti palju	üsna palju	mingil määral	üsna vähe	üldse mitte
laps mängib liiga metsikuid ja kärarikkaid mängu	1	2	3	4	5
laps nõuab endale liiga palju tähelepanu	1	2	3	4	5
laps ei hoolitse oma asjade eest	1	2	3	4	5
lapse magamaminek ja ülestõusmine	1	2	3	4	5
lapse söömine	1	2	3	4	5
laps on sõnakuulmatu ja jonnakas	1	2	3	4	5
laps tülitseb teiste lastega	1	2	3	4	5
lapsel on probleeme kuivaks jäämisega	1	2	3	4	5
lapsel on hirne	1	2	3	4	5
lapse haigused	1	2	3	4	5
lapse aeglane areng	1	2	3	4	5
abitus lapsega tegelemisel	1	2	3	4	5
ebakindlus ja teadmiste vajakajäämine lapse kasvatamisel	1	2	3	4	5
lapsel on raske seltsida teiste lastega	1	2	3	4	5
lapsel on raske olla vanematest lahus	1	2	3	4	5
muu, mis? _____	1	2	3	4	5

8. Kas nimetatute hulgas on midagi, mis valmistab rohkem muret poegade kasvatamisel? Mis täpselt?

---

9. Kas nimetatute hulgas on midagi, mis valmistab rohkem muret tütarde kasvatamisel? Mis täpselt?

---

10. Kas Teile tundub, et Te lapsega konfliktis sattumisel ei tule selle lahendamiseks toime?

väga sageli	1
sageli	2
mõnikord	3
harva	4
mitte kunagi	5

11. Kui sageli karistate oma last järgmisel viisil?

	väga sageli	sageli	mõnikord	harva	mitte kunagi
noomimine ja pahandamine	1	2	3	4	5
meeldiva asja keelamine	1	2	3	4	5
isoleerimine, arest	1	2	3	4	5
tutistamine, näpistamine, laksu andmine	1	2	3	4	5
vits või keretäis	1	2	3	4	5
muu, mis? _____	1	2	3	4	5

---

12. Kas Teie kogemuste põhjal on need karistusvahendid mõjuvad?

väga mõjuvad	1
mõjuvad	2
mitte eriti mõjuvad	3

13. Kui sageli osutate oma lapsele rahulolu ja heakskiitu järgmisel viisil?

	väga sageli	sageli	mõnikord	harva	mitte kunagi
lapse kiitmine, esiletõstmine	1	2	3	4	5
füüsilise helluse osutamine lapsele	1	2	3	4	5
kallistuste jm abil					
uue asja ostmine	1	2	3	4	5
lapse viimine talle meeldivasse kohta	1	2	3	4	5
lisaaja pühendamine lapsele	1	2	3	4	5
maiustuste vms ostmine	1	2	3	4	5
luba lapsel õhtul kauemaks üles jääda	1	2	3	4	5
muu, mis?	1	2	3	4	5

14. Kas te arvate, et poiste ja tüdrukute kasvatamisel peaks kasutama mingis mõttes erinevaid võtteid?

1 ei

2 jah, palun täpsustage _____

15. Kas Teile tundub, et vajaksite mõnikord abi lastekasvatuses esinevatest raskustest jagusaamiseks?

väga sageli 1

sageli 2

mõnikord 3

harva 4

mitte kunagi 5

16. Milliste kasvatusprobleemide lahendamiseks vajaksite Te nõu ja abi?

_____

17. Kas Te olete oma rolliga perekonnas rahul?

1 jah

2 ei, palun põhjendage _____

SUUR TÄNU VASTAMAST!

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina,

RIINA TAMM

sünnikuupäev:

13.02.1993

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

ISADE HINNANGUD ENDA ROLLILE LASTE KASVATAMISEL KAHE JÕGEVA
MAAKONNA LASTEAIA ISADE NÄITEL

mille juhendaja on

INGER KRAAV (PhD)

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi Dspace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
- 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 18.05.2015